

Van Hulten

van de moederlanden. Ter illustratie de mening van de Koninklijke Vereniging „Onze Vloot”, uitgesproken tijdens een hoorzitting van de commissie-Van Rijkevorsel:

„Het Nederlandse defensiebeleid dient te worden gezien als sterk samenhangend met het economisch leven, met name voor wat betreft de overzeese betrekkingen en de noodzakelijke aanvoer van grondstoffen, produkten en levensmiddelen, dit zowel uit nationaal belang als met het oog op de positie van Nederland als grootste zeehavengebied in de NAVO.”.

Ik ben benieuwd, wat de Minister daarvan vindt.

In het kader van dit onderdrukingspunt viel het mij ten slotte op, dat in de nota naar aanleiding van het eindverslag van de vaste Commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Defensie door de bewindslieden werd gesteld, dat het Warschaupact per definitie het initiatief heeft daar de NAVO een defensieve organisatie is. Dit is weer een voorbeeld van een verrukkelijke logica, die naar ik aanneem aan de andere kant van de scheiding tussen de beide pacts op exact dezelfde wijze naar voren zal worden gebracht. Inderdaad, de NAVO-organisatie is op het moment defensief, omdat ons dat hier en nu goed uitkomt. Het is niet defensief daar, waar het ons nu niet goed uitkomt. Ik vraag mij af, wanneer het ons goed zal uitkomen om het ook hier in onze omgeving niet defensief te doen zijn.

Wij staan zeer kritisch tegenover de NAVO en tegenover het Nederlandse lidmaatschap ervan. Dit is bepaald geen nieuws voor de bewindslieden. Wij vinden het belangrijk, dat de kritiek binnen de NAVO zelf wordt gehoord. Op het ogenblik is dat de lijn, waarin wij werken. Wij twijfelen hoe langer hoe meer aan de zin van ons voortgezet verblijf binnen de NAVO, omdat wij constateren, dat dit soort van geluiden daar toch niet doordringt, ook al wordt er in Nederland, ook door bewindslieden, verbaal af en toe wel adhesie aan betuigd. Immers, reeds jaren hebben Nederlandse regeringen gezegd kritiek te hebben uitgeoefend op de genoemde punten van de niet-democratische staten binnen het bondgenootschap en op het punt van de onderdrukking, met name van de Portugese koloniën. Heeft deze kritiek ooit enig succes gehad, omdat zij binnen de NAVO werd uitgesproken? Als de Minister mij een dergelijk punt kan aanwijzen, zou ik hem bijzonder dankbaar zijn. Heeft het, als hij het niet kan, dan zin binnen de NAVO te blijven om daar deze kritiek te kunnen blijven uiten? Mijn eerste reeks van kritische punten met betrekking tot de zogenaamde bewezen agressiviteit van de Sovjet-Russen, de militaire blokvorming, de militaire inspanning om politieke ontspanning na te streven en de afschrikingsstrategie zijn bij mijn weten binnen de NAVO nog nooit anders dan door kleine minderheden in sommige parlementen en anders dan door Frankrijk – maar dan vanuit een wel geheel andere gedachtenwereld – kritisch aan de orde gesteld. Langer blijven binnen de NAVO wordt meer en meer bewezen zinloos te zijn en maakt ons meer en meer tot collaborateurs aan beleid in andere delen van de wereld, beleid waarmee wij het niet eens zijn. Met „wij” bedoel ik dan bepaald niet alleen de P.P.R. of mijn fractiegenoot en ik.

Het lijkt erop, alsof de door mijn partij aangehangen denkbeelden een onverwachte steun gaan krijgen van een nieuwe en voor velen van onbesmet karakter zijnde factor. Dit meen ik tenminste te mogen opmaken uit de opmerking van de bewindslieden – memorie van toelichting, blz. 7, rechterkolom – luidende:

„Voortzetting van de bewapeningswedloop en handhaving van de bewapeningsinspanning, op nucleair zowel als conventioneel terrein, leggen niet alleen een hypotheek op de internationale politieke verhoudingen, maar vormen ook steeds meer een zware financiële last.”.

Mijnheer de Voorzitter! Als dan geen enkele ethische overweging, gebaseerd op welk godsgeloof of humanitaire opvatting dan ook, ons kan brengen tot wijsheid ten aanzien van de honderd-

Van Hulten e.a.

voudige vernietiging van deze aarde, die wij reeds mogelijk hebben gemaakt, dan gaat het nu naar wij hopen onze portemonnee worden, die ons regeert. Als op deze wijze de wet van vraag en aanbod de vrije concurrentie van de staatsgewijze wapenproductie en het gebruik ervan op dit punt ons de das gaat omdoen, hebben deze economische wetten tenminste één duidelijk nut in de wereldhistorie gehad. Men zou er haast liberaal van worden.

Ik hoop, dat zeer spoedig onze financiële armslag en die van andere landen en blokken te klein worden om te escaleren in de bewapeningswedloop. Wij zullen ons er dan echter van bewust moeten zijn, dat ook zulke financieringsgrenzen pas gevonden worden, als de politieke nood ontstaat, andere belangen voorrang te geven.

De beraadslaging wordt geschorst.

*De vergadering wordt te 13.15 uur geschorst
en te 14.08 uur hervat.*

Aan de orde is het **openbaar beleidsdebat** over onderwerpen met betrekking tot de **Europese Samenwerkingsorganisaties**.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Schuijt** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Het Europese beleid, dat vandaag aan de orde is, mag zich in Nederland sinds lange jaren verheugen over een grote mate van overeenstemming van inzicht en gezindheid bij Regering en parlement. Deze overeenstemming kwam in het verleden wel eens wat moeizaam tot stand, omdat er regeringen waren die meer terughoudend waren dan het parlement. Voor het ogenblik verkeren wij in een situatie, waarin de Regering minstens van dezelfde voortvarendheid en dynamiek getuigt als het parlement. Hoe kan dit ook anders, mijnheer de Voorzitter, met deze twee bewindslieden?

De Minister van Buitenlandse Zaken ontmoette ik voor het eerst jaren geleden op een Europese conferentie buiten de grenzen van Nederland; daarna speelde hij als fractievoorzitter een rol in het Comité-Monnet en kon hij het – als goed musicus – niet laten in de regionen van de Europese Unie van Christen-Democraten zijn Europese partij mee te blazen. Ik meen dat ik niet overdrijf, wanneer ik zeg, dat 's Ministers Europese vorming een goed stuk heeft bijgedragen tot de persoonlijkheid, die hij thans is.

Met de Staatssecretaris is het al niet anders gesteld. Van assistent-vertaler van Europese teksten te Parijs, onder mijn hoge leiding, via een dynamische functie vervulling bij het Secretariaat van het Europese Parlement, zat hij al spoedig op de voorzittersstoel van het Europese Parlement, als mijn opvolger en voorganger beide. Elk onzer weet dat hij met deze opleiding doorkneed is geraakt in alle technische details van het helaas zwaar onoverzichtelijke Europese bouwwerk.

Die technische kennis van de Europese problematiek van beide bewindslieden is één kant van hun wezen. Een andere, en stellig belangrijker, kant is, mijnheer de Voorzitter, dat hun persoonlijkheid een waarborg is voor de trouw aan oude idealen in een nieuwe functie.

Dit gezegd zijnde, mijnheer de Voorzitter, is het duidelijk dat bij dit debat de fracties van K.V.P., A.R.P. en C.H.U., waarvoor ik mag spreken, in een comfortabele positie verkeren. Met betrekking tot de tot nu toe betoonde activiteiten van de Regering op Europees gebied hebben wij geen enkele moeite met een oprecht en welgemeend „satisfecit”.

Twee gebeurtenissen van buitengewoon belang hebben diep hun stempel gedrukt op het jaar 1971: enerzijds de crisis in het internationale monetaire stelsel, die de reeds bereikte graad van communautaire integratie in gevaar heeft gebracht en anderzijds het welslagen van de onderhandelingen voor de toetreding tot de

Schuijt

gemeenschappen van Denemarken, Ierland, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland.

In het bijzonder wat betreft de a.s. toetreding van, naar wij hopen, alle vier de kandidaten tot de Gemeenschap, kan gezegd worden, dat daarmee een beleidsvisie gerealiseerd wordt, die jarenlang door Nederland met grote voortvarendheid en volharding is verdedigd.

De internationale monetaire crisis heeft tot ver strekkende afspraken geleid, die door de Gemeenschap niet zijn gewild, maar door de Amerikaanse maatregelen van 15 juli en 15 augustus van het vorige jaar de Gemeenschap eigenlijk zijn opgedrongen.

Door deze twee feiten is de Europese Gemeenschap aan een werkelijk keerpunt in haar geschiedenis gekomen. Dit keerpunt valt het duidelijkst af te lezen aan het feit, dat de meest dringende vraagstukken, waarvoor de Gemeenschap geplaatst is, niet meer met sectorgewijze te nemen maatregelen kunnen worden opgelost. De vraagstukken, waarmee ze nu te kampen heeft, zijn zo met elkaar verweven, dat een globaal politiek beleid daarvoor onontbeerlijk is.

De meest klemmende vraag is daarom op dit moment: beantwoordt de institutionele structuur van de Gemeenschappen aan de eisen, die zulk een globaal, veel omvattend beleid en beheer stelt?

Als de belangrijkste poging tot aanpassing, uitbreiding en versterking van de actieradius van de Gemeenschappen kan de door de Raad op 22 maart 1971 aanvaarde resolutie betreffende de verwezenlijking in etappes van de economische en monetaire unie gezien worden. Het monetaire beleid, zo wordt thans ingezien, is één van de voorwaarden tot het welslagen van de gemeenschappelijke markt.

Indien deze grote plannen zouden slagen, hetgeen wij hopen, komen wij eens te meer op een terrein, waar bevoegdheden op het gebied van het economische en monetaire beleid aan de controle van de nationale parlementen wordt onttrokken, zonder dat daarvoor in de plaats komt een adequate parlementaire controle op Europees niveau.

Weliswaar wordt in de genoemde resolutie gesproken over een gemeenschappelijk beleid, dat onderworpen wordt aan de beaardslagen, de besluitvorming en het toezicht van het Europese Parlement, maar de expliciete voorstellen in het rapport-Werner, dat de instelling van een centrum voor besluitvorming nodig achtte en politieke verantwoording van deze besluitvorming aan het Europese Parlement daaraan verbond, vinden wij toch in deze resolutie niet terug.

Interessant is ook, dat het rapport-Werner spreekt over de politieke verantwoording op dit terrein aan een Europees Parlement. Het rapport voegt eraan toe: „dit laatste (namelijk dit Parlement) zal een statuut moeten krijgen, dat de uitbreiding der gemeenschapstaken weerspiegelt, niet alleen voor wat de omvang van zijn bevoegdheden, maar ook voor wat de wijze van verkiezing der leden betreft.”.

Het vraagstuk van de institutionele consequenties van de totstandkoming van een economische en monetaire unie ligt hiermee levensgroot op tafel. Is het de bedoeling dat naast de bestaande instellingen van de Gemeenschappen weer nieuwe centra komen van besluitvorming en democratische controle?

Als dat de bedoeling zou zijn, mag ik misschien een suggestie doen voor de vestigingsplaatsen. Voor het ene zou Helsingfors gekozen kunnen worden, voor het andere Catania. Een gemeenschappelijke telefooncentrale, zoals President Pompidou in zijn Luxemburgse rede het politieke secretariaat heeft omschreven, zou dan in Parijs komen. En aangezien iedereen aan zijn trekken moet komen, b.v. een documentatiecentrum in Edinburgh en een gemeenschappelijk reisbureau in Dublin met een snackbar in Kopenhagen om bij te komen.

Deze suggestie ligt geheel in de lijn van de tot nu toe zeer beproefde methode van ondoeltreffendheid, die de Europese Gemeenschap als tussen Brussel, Luxemburg en Straatsburg rondreizend circus kenmerkt.

Ik stap nu, mijnheer de Voorzitter, van deze stoutmoedige

suggesties en speculaties op het organisatievermogen van de Raad van Ministers af om in alle ernst de Regering te vragen welke gedachten bij haar leven over de institutionele gevolgen van de Economische en Monetaire Unie. Misschien kan de Regering ons dan ook iets zeggen hoe deze zaken liggen bij de kandidaatlanden. En een vraag, die me boeiend lijkt is deze: is te voorzien, dat een efficiënte ontwikkeling van de Economische en Monetaire Unie als het ware dwingt tot nauwere politieke samenwerking? En in verband hiermede een andere vraag: de Minister van Buitenlandse Zaken heeft kortgeleden een niet onopgemerkt bezoek gebracht aan Frankrijk en heeft de gelegenheid gehad de inzichten en gevoelens van president Pompidou van dichtbij te leren kennen. Hoe verklaart de Minister nu de grote ijver van de Franse regering voor de Economische en Monetaire Unie en tegelijkertijd haar grote terughoudendheid inzake gewone dingen als vergemakkelijking van het grensverkeer voor personen? En als de vraag inzake de relatie tussen Economische en Monetaire Unie en hechte politieke samenwerking positief beantwoord zou worden, hoe verhoudt zich dan de Franse ijver voor deze Unie tot de reserve, hoe verhoudt zich dan de Franse ijver voor deze Unie tot de reserve voor nauwere politieke verbondenheid?

Mijnheer de Voorzitter! Voordat ik over de Economische en Monetaire Unie begon te spreken, stelde ik mijzelf de vraag hoe het staat met de institutionele structuur van de Gemeenschappen. Is deze opgewassen tegen de grote taken, die zij heeft te vervullen? Ter beantwoording van deze vraag zou de verleiding groot zijn om de hierop betrekking hebbende bladzijden van het heldere en boeiende rapport van de commissie-Vedel voor te lezen. In telegramstijl haal ik enkele van de bevindingen van deze geleerde juristen – die bovendien nog begiftigd blijken te zijn geweest met een goede dosis politiek inzicht – aan.

De Raad is weliswaar het belangrijkste machtsorgaan, maar heeft zich ontwikkeld tot het enige werkelijke machtsorgaan, ten koste van de Commissie en ten koste van het Europese Parlement. Er is een steeds toenemende verstoring van het evenwicht ten gunste van de Raad, hetzij als overlegorgaan van de lidstaten, hetzij als orgaan van de Gemeenschappen. De politieke functie van de Commissie wordt uitgehold en door uitholling van deze functie worden de relaties tussen Parlement en Commissie eveneens aangetast. En verder: de procedure voor de communautaire besluitvorming gaat steeds meer de richting op van quasi-diplomatieke onderhandelingen. Een andere beoordeling is: de bevoegdheden en organen zijn in de praktijk ontaard.

Als deze centralisatie van de macht nu nog tot gevolg had gehad, dat er enig tempo in de besluitvorming zat, zou het nadelige effect misschien niet zo opvallend zijn. Maar een ieder weet, dat er in de laden van de Raad tussen de 150 à 300 documenten liggen, die om afdoening vragen. Hoe komt het toch, dat de Raad met zijn ruim 600 ambtenaren tellend secretariaat, bijgestaan door een hoog-gekwalficeerd College van Permanente vertegenwoordigers en vele deskundigencomités zo'n grote achterstand heeft? De conclusie hiervan is niet te boud, als men zou zeggen, dat ook op het terrein van de praktijk de Raad een remmende werking uitoefent op de activiteiten van de Gemeenschap.

Het oordeel van deze eminente Europese juristen – die vakmatig eerder de neiging hebben, te weinig dan te veel te zeggen – lijkt mij tamelijk hard en, voorzover ik het beoordelen kan, niet onjuist, maar wat ik zie is niet zo belangrijk. Hoe kijken de bewindslieden daartegen aan? En als zij het met de strekking hiervan eens zijn, zoal niet met alle beoordelingen, waarmee dan wel? En wat stellen zij zich voor om de zaak weer in het goede spoor te krijgen? Het is bekend, dat de Nederlandse Regering voor de a.s. topconferentie in Parijs een memorandum voorbereidt. Komt deze problematiek erin voor en ligt het in de bedoeling van de Minister, hierover tevoren in contact te treden met het Parlement of zijn daartoe bevoegde commissies? Denkt de Minister, dat het idee van President Pompidou, tot het in het leven roepen van „Europese ministers” een oplossing kan bieden? Zou zulk een minister niet een soort super-minister of rechtstreekse gedelegeerde van de Minister-President moeten zijn?

Schuijt

Deze problematiek van de machtsonevenwichtigheid is hierom zo belangrijk op dit moment, omdat een aantal nieuwe leden zal toetreden en het risico niet denkbeeldig is, dat wat met zes lidstaten al moeilijk was met tien nog moeilijker zal worden. Dit is een praktische moeilijkheid. Een politieke moeilijkheid is in dit opzicht, dat nieuwe taken voor de boeg staan, waarvan een deel de Gemeenschap zal worden opgedrongen van buiten af, ook al wil zij ze zelf niet aanvaarden. Met de uitbreiding van de Gemeenschap verandert haar karakter in deze zin, dat de Gemeenschap niet langer passief kan blijven in het internationale verkeer, maar nolens volens actief zal moeten worden. De Gemeenschap wordt door haar economisch gewicht in de wereld subject van politieke handelen en is niet meer een object van het internationale politieke spel. Reeds thans wekt het optreden van de Gemeenschap verwachtingen in de wereld, maar tegelijkertijd angstgevoelens en reacties, die niet altijd positief zijn. De overgang van potentiële verantwoordelijkheid naar effectieve kracht en daardoor van potentiële naar daadwerkelijke verantwoordelijkheid heeft de perspectieven van de Gemeenschap fundamenteel gewijzigd.

De consequenties voor het internationale monetaire bestel van de Economische en Monetaire Unie heb ik al aangeduid. Na de associaties met de Oostafrikaanse Gemeenschap en een aantal Noordafrikaanse Staten omvatten de regionale associaties drie vierde van de gehele Afrikaanse bevolking, terwijl de bijzondere betrekking met de landen rondom de Middellandse Zee en met Latijns-Amerika in ontwikkeling is. De mede daaruit voortvloeiende gespannen relaties met de Verenigde Staten en met Japan zullen m.i. die Gemeenschap dwingen een rol te spelen.

Zo komt de Gemeenschap in de stroom van het internationale politieke spel, niet langer als doelstelling van buitenlands beleid, maar als actief deelneemster in het wereldgebeuren, althans op het belangrijke gebied van de internationale economische betrekkingen.

Er kunnen gevaarlijke consequenties voortvloeien uit het feit, dat het huidige Europa een economische reus, maar een politieke dwerg is. Op trieste wijze is dit naar voren gekomen op de derde Unctad Conferentie in Santiago de Chile. De aldaar aanwezige collegae van deze Kamer en van de overkant, te zamen met hun Belgische collegae hebben – helaas – moeten vaststellen, dat er verdeeldheid heerst onder de leden van de Europese Gemeenschap en dat mede ten gevolge daarvan de Europese Gemeenschap haar positie als rijke staten-groepering niet waar maakt, niet voldoende als motor functioneert en zelfs geen enkele positieve bijdrage levert aan de houding van de rijke landen in de wereld. De Unctad, zo telegrafeerden onze collegae letterlijk, dreigt mede hierdoor onvruchtbaar te blijven voor de derde wereld.

De problematiek van de derde wereld is weliswaar niet aan de orde, mijnheer de Voorzitter. Ik wil daarop dus niet ingaan. Wat wel aan de orde is, is het functioneren of niet functioneren van de Gemeenschap in de wereld. Op Unctad III spreekt de Voorzitter van de Raad, de Voorzitter van de Commissie laat een iets ander geluid horen, daarna spreken de lidstaten van diezelfde Gemeenschap ieder hun eigen, onderling afwijkend woord. Op zijn zachtst gezegd: een merkwaardig ongecoördineerd optreden op een handelsconferentie voor een Gemeenschap die de grootste handelspartner van de wereld is.

Wij willen en kunnen dan ook niet nalaten, onze zeer ernstige bezorgdheid hierover tot uiting te brengen, bezorgdheid over het gebrek aan politieke cohesie en besluitvaardigheid in de Raad van de Europese Gemeenschap, het hoogste beslissende overlegorgaan.

Wij weten dat de Nederlandse Regering in de onderhavige gelegenheid geen gebrek aan voortvarendheid kan worden verweten, waarvoor wij onze waardering gaarne uitspreken.

Wij willen echter de bijzondere aandacht vragen van de Regering voor het volgende statement, dat ik hier uitspreek namens de fracties van de K.V.P., de P.v.d.A., de C.H.U., de A.R.P. en D'66:

Overwegende dat op Unctad III het ontbreken van een duidelijke

beleidslijn van de Gemeenschap, de rijke landen waardig, het tot stand komen van positieve besluiten ter conferentie mede heeft belemmerd, vragen de genoemde fracties van deze Kamer de Regering met de grootste aandring al het mogelijke te ondernemen om alsnog de Raad van Ministers te Brussel, hetzij via een spoedvergadering, hetzij via de schriftelijke procedure, hetzij via elk ander daartoe geschikt middel, te bewegen aan de vertegenwoordiger van de Commissie van de Europese Gemeenschappen te Santiago de Chile een ruimer onderhandelingsmandaat, als althans over een mandaat kan worden gesproken, te verschaffen. De genoemde fracties, vereend in haar bezorgdheid, verwachten van de Minister een duidelijke reactie op dit verzoek.

Tot zover de gemeenschappelijke verklaring.

Ik voeg er voor eigen rekening nog aan toe dat gisteren de heer Mansholt in zijn kwaliteit van voorzitter van de Commissie naar Santiago is vertrokken om alsnog te trachten, de leden van de Raad tot een meer positief standpunt te bewegen. Mag ik daarover ook de mening van de Minister of van de bewindslieden aanstonds vernemen?

Voortgaande namens de fracties van de C.H.U., A.R.P. en K.V.P. voeg ik hieraan nog toe, dat dit niet slechts van belang zou zijn voor het behalen van enig resultaat op de Unctad-conferentie waar vele van de derde landen reeds nu en in de toekomst nog meerdere, bijzondere banden onderhouden met de Gemeenschap. Het zou tevens van belang zijn om de reacties van onzekerheid en in de steek gelaten te worden, die ongetwijfeld bij deze landen naar voren komen, op te vangen. Ook voor de zo noodzakelijke innerlijke politieke samenhang van de tot de Gemeenschap behorende en toetredende landen zou het een goede zaak zijn.

De draad van mijn betoog weer opnemend, mijnheer de Voorzitter, is verstoring van het machts evenwicht in de Gemeenschap een ernstige zaak met het oog op de uitbreiding, met het oog op de nieuwe taken en verantwoordelijkheden, maar ook en vooral omdat de Gemeenschap, nu zij definitief geworden is, straks optreedt als een realiteit, die ingrijpt in het dagelijkse leven van bijna 250 mln. burgers. Het Europees belang, waarover de Raad beslist, strekt zich steeds over meer sectoren van het economische en sociale leven uit; als ik het zo mag zeggen „van de kappers tot de multinationale vennootschappen“. In al deze zaken beslist de Raad, waarbij artikel 149 EEG (voorstel van de Commissie) helaas te weinig praktische waarde heeft. En al deze beraadslagingen zijn geheim. Nog maar gelukkig, dat er een Europees Parlement bestaat, dat in ieder geval deze verdienste heeft, de besluiten, de verordeningen en reglementen enz. in het openbaar te behandelen. Aldus kan de burger in Europa zich via zijn tweede-trapsvertegenwoordigers nog betrokken voelen bij zaken, die hem raken of kunnen raken.

Zijn zaken worden er openbaar behandeld, maar van medebeslissing is geen sprake. Toch zal niet uit kunnen blijven, dat de Raad, wil er geen ondragelijke autoritaire situatie ontstaan, in de toekomst meer zal moeten steunen op de politieke en sociale machten in Europa. Immers, steeds grotere fundamentele vraagstukken vereisen een bredere dan nationale aanpak. Wel wordt aan de landbouw veel aandacht besteed, maar hoe wordt een „aanvaardbaar en verantwoord evenwicht“ met de industrie tot stand gebracht? Of wel om een nog sprekender voorbeeld te nemen: het vraagstuk van de groei van onze economie en het milieubeheer, een vraagstuk dat duidelijk transnationaal is en van verstrekende betekenis is voor de kwaliteit van ons bestaan.

Het is toch niet denkbaar, dat deze richtlijnen, waarin een veelheid van deskundigheid doorgaans leidt tot een veelheid van opties en meningen, zonder overleg met de nationale, politieke en sociale opvattingen, die in de Gemeenschap leven, worden vastgesteld. Te meer niet, als deze communautaire regelingen tot stand komen buiten de nationale parlementen om. De enige plaats, waar dit overleg kan plaatsvinden, is het Europees Parlement. Daar zal de Raad de voor een doeltreffend beleid zo noodzakelijke steun moeten vinden. In dit verband moet ook gewezen

Schuijt

worden op de essentiële functie voor het democratisch overleg van een minderheidsoppositie zoals het rapport-Vedel zegt, in het Europese Parlement. Het blijft voor mij een onbegrijpelijke zaak, dat regeringen, die in hun eigen land deze verantwoordingsplicht ten opzichte van hun parlementen nauwgezet nakomen, daaraan geen behoefte meer hebben, zodra zij verordenend optreden in Brussel.

De Gemeenschap – zo zegt het rapport-Vedel – heeft een communautaire democratische legitimatie nodig. Wij onderschrijven dit van harte, want al pleit de huidige voorzitter van de Commissie bij zijn Engelse Labour-vrienden voor een socialistisch Europa – en zolang hij dat maar particulier doet, kan niemand hem dit euvel duiden – wij van onze kant kunnen ons een Europese staatkundige constructie slechts indenken als ze op minstens dezelfde democratische structuur berust, die wij in onze eigen landen in Europa gewend zijn.

Een versterking van de bevoegdheden van het Europese Parlement is daarvoor een strikte vereiste. Op de deelneming aan de normatieve besluiten ligt hier het zwaartepunt, meer nog, dacht ik, dan op de budgettaire. Ook hiervoor pleit het rapport-Vedel, maar naar mijn smaak is het hier iets te gematigd en te rustig en heb ik het gevoel, dat wij niet zolang kunnen wachten als het rapport voorstelt. Ik beperk mij tot deze enkele opmerking op het hoofdstuk van de uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement, omdat de Staatssecretaris reeds in andere functie met dit bijltje gehakt heeft en precies weet waar het om draait. In het algemeen gesproken zouden wij dan ook graag van de bewindslieden willen horen, welke gedachten bij hen leven op dit punt en waarvoor zij zich sterk zullen maken op de a.s. topconferentie te Parijs.

Wat deze topconferentie betreft, lijkt het ons toe, dat zij zowel een teken van onmacht als van groei is. Het karakter van topconferenties zal daarom incidenteel moeten blijven en het zal dus geen permanent instituut moeten worden, slechts optredend om de aandacht van de Raad te doorbreken en impulsen gevend voor nieuwe taken, die niet voorzien waren in een in 1957 geconcipeerd verdrag en niettemin onontbeerlijk zijn om de doelstellingen van deze verdragen in de huidige context zo goed mogelijk te bereiken.

Ik weet niet of het goed doenlijk is de Regering te vragen met het oog op de a.s. topconferentie al haar kaarten nu al op tafel te leggen. In ieder geval willen wij deze gelegenheid niet voorbij laten gaan zonder onze desiderata in de even welwillende als standvastige aandacht van de bewindslieden aan te bevelen. In eerste aanleg zie ik 7 punten.

1. Terugkeer naar de door het verdrag voorgeschreven procedure van besluitvorming tussen Raad en Commissie. Herstructurering van de Raad met dien verstande, dat er in ieder geval een zo duidelijk mogelijk omschreven criterium komt voor de z.g. vitale belangen.

2. Medebeslissingsbevoegdheid voor normatieve besluiten voor het Europese Parlement alsmede een opschortend veto op bepaalde terreinen.

3. Uitbreiding van de controlebevoegdheid van het Europese Parlement door versterking verantwoordingspraktijk in de Raad, b.v. door de Raad te verplichten in het openbaar uiteen te zetten, waarom het advies van het Parlement niet gevolgd is.

4. Medewerking van het Europese Parlement bij de benoeming van de voorzitter van de Commissie. Het is nl. nogal onevenwichtig wél op grond van artikel 144 EEG het recht te hebben de Commissie naar huis te sturen en geen enkele bemoeienis te hebben bij haar totstandkoming.

5. Zodra de uitbreiding tot stand is gekomen, concrete stappen te ondernemen, die leiden tot politieke aanpassing van het ontwerp van wet inzake de rechtstreekse verkiezingen van het Europese Parlement, dat sinds 1960 in de laden van de Raad ligt.

6. Voor de verdere politieke samenwerking de oprichting van een politiek secretariaat onder het oog te zien, dat organisch verbonden is met de instellingen van de Gemeenschap en geografisch workable is. Zolang de definitieve zetel van de Gemeen-

schap niet is vastgesteld, zal die wel Brussel moeten zijn. Gezien de toenemende internationale invloed van de Gemeenschap zal minstens een jaarlijkse rapportage van welk politiek lichaam ook aan het Europese Parlement in een democratische behoefte voorzien.

7. Het verlenen van bevoegdheden aan de Gemeenschap, die nodig zijn om concrete activiteiten te ontwikkelen op het gebied van het milieubeheer.

Met betrekking tot het laatste punt, waarmee ik de lijst van onze desiderata afsluit, wil ik nog een enkele opmerking maken. Het leefmilieu is misschien wel het belangrijkste vraagstuk, waarvoor de gemeenschap geplaatst is. De economische groei en technische vooruitgang dreigen veel van wat het leven waard maakt verloren te laten gaan. Oplossingen voor dit vraagstuk zullen diep ingrijpen in het economische en sociale leven; immers, de economische groei, als die er nog in zit, zal omgebogen moeten worden naar een verbetering van de kwaliteit van het menselijke bestaan in zijn volledige geestelijke en culturele dimensie, en niet alleen meer gericht kunnen zijn op de opvoering van de kwantiteit van materiële goederen en diensten van technische aard. Dit is nogal gemakkelijk in enkele zinnen te zeggen, maar bij enig nadenken is het duidelijk, dat hiermede gigantische, economische, sociale en zelfs politieke problemen worden opgeworpen, problemen die de nationale, en soms zelfs de communautaire dimensies te boven gaan. Internationale overeenkomsten en vooral doorwrochte initiatieven daartoe zijn nodig. Het is daarom, dat wij bij de Minister van Buitenlandse Zaken, aan wie de coördinatie van internationale activiteiten op het gebied van milieuvraagstukken is toevertrouwd, bepleiten zich in te zetten voor de verlening van passende bevoegdheden aan de Gemeenschap op dit stuk.

Deze problematiek is zo belangrijk, zeker voor een dichtbevolkt land als het onze, dat ik hoop, dat de Raad van Ministers in Brussel in dit opzicht de nodige vrijheid aan de Commissie laat voor het nemen van initiatieven. Nu kan het nog, want er zijn nauwelijks nationale voorschriften op dit gebied, noch staan gevestigde nationale gewoonten of belangen in de weg.

In het Europese Parlement heb ik dezer dagen gezegd en ik herhaal het hier: het milieubeleid zal een toetssteen worden van het communautaire optreden. Deelt de Regering dit inzicht?

Met betrekking tot de interne ontwikkeling van de Gemeenschap heb ik nog een enkel punt, dat mij èn als rapporteur in zake de voorlichtingsproblematiek èn als oud-onderwijsman na aan het hart ligt.

Na herhaald uitstel kwamen op 16 november van het vorige jaar voor het eerste de ministers van Onderwijs als vertegenwoordigers van de staten in het kader van de Raad bijeen. Een goede zaak, want het onderwijs zal de jeugd op de nieuwe Europese realiteiten mede dienen voor te bereiden. Er zijn staande deze conferentie een aantal belangrijke besluiten genomen. Ik vermeld slechts activering van het 20 jaar oude vraagstuk van wederzijdse erkenning van diploma's, het Europees Universitair instituut te Florence en de oprichting van een Europees Centrum voor ontwikkeling van het onderwijs. De taakstelling voor dit Centrum wordt door deskundigen uitgewerkt. Mag ik vragen hoe ver het daarmee staat? Paragraaf 16 van de verklaring van de Haagse topconferentie gaf uitdrukkelijk opdracht aan de Gemeenschap de jeugd nauwer te betrekken bij de Europese groei. Waar kan dit beter en systematischer geschieden dan in het onderwijs? Krijgt derhalve dit Centrum ook de taak na te gaan hoe de Europese voorlichting in de scholen kan worden ingeschakeld en welke plaats de vraagstukken van de Europese eenwording en van de Europese instellingen in de schoolprogramma's behoren te krijgen?

Hoezeer ik ook overtuigd ben, dat „de culturele originaliteit” van iedere natie, ja zelfs haar culturele soberheid bijdraagt tot de culturele verscheidenheid, die eigen is aan het Europese cultuurpatroon, ik ben toch van mening, dat door de totstandkoming van de Europese Gemeenschap een nieuwe dimensie is toe-

Schuijt

gevoegd aan het maatschappelijk leven, die harmonisch in de vorming van de jonge burger behoort te worden ingevoegd.

Dezelfde Ministers in de Raad bijeen verklaarden in hun slotcommuniqué dat het einddoel van hun samenwerking is „de definitie van een Europees cultuurmodel in samenhang met de Europese integratie.”.

Dat klinkt prachtig; onderwijsministers waardig. Echter, voorlopig ben ik meer benieuwd of het Europees Centrum voor onderwijsontwikkeling zich alleen met onderwijstechnieken gaat bezighouden dan wel de opdracht heeft plannen te ontwerpen voor het invoeren van een Europese dimensie in de nationale onderwijssystemen.

Mijnheer de Voorzitter! Als ik mij vandaag vooral heb bezig gehouden met een aantal vraagstukken die versterking beogen van de structuur van de Europese Gemeenschappen, dan is dat niet uit Europees egoïsme, dat een nationaal-egoïsme in het kwadraat zou kunnen zijn, maar omdat onze overtuiging nog altijd levend is, dat een goed georganiseerd economisch en moreel sterk Europa, waarvan de landen vrijwillig en langs vredelievende weg een nieuwe staatkundige eenheid willen vormen, een waardevolle bijdrage kan leveren aan een toekomstige ordening van de internationale samenleving, een bijdrage, zonder atoomwapenen, waarvan de uitwerking bepaald wordt door haar innerlijke cohesie en haar politieke visie. Als eerste commerciële macht vormt dit Europa, of het wil of niet, een politiek feit van betekenis op het wereldtoneel. Ik heb zoëven al terloops aangeduid welke die groeiende verantwoordelijkheid is. Als wij alleen maar zien wat er in Santiago de Chile is gebeurd, waar Europa versterk liet gaan, kan men de negatieve gevolgen voor anderen, die ons nodig hebben voor hun ontplooiing, vermoeden. Daarom tenslotte nogmaals een beroep op de Minister, niet slechts zijn beste beentje voor te zetten op de a.s. topconferentie ten behoeve van de versterking van de interne structuur van de Gemeenschappen, maar ook ten behoeve van toekenning aan de Gemeenschap van bevoegdheden om handelend op te treden in de internationale politiek.

De tijd laat niet toe in dit verband in te gaan op de ontoreiken de methodiek van de Davignonprocedure, maar misschien wil de Minister er iets over zeggen, want hoe ontoreikend hun werk ook is en hoe schoorvoetend zij op weg gaan naar een gemeenschappelijke visie op de buitenlandse politiek, ik ben ervan overtuigd, dat hun doelstelling niet afwijkt van de onze. Deze doelstelling is, in verschillend ritme, bepalend voor onze politieke actie en deze is niet de economische groei – die is slechts een middel – doch het bevestigen van een bepaald politiek levenspatroon. Op grond van een eeuwenlange en dikwijls bloedige ervaring is de Europese mens tot het inzicht gekomen dat dit politieke levenspatroon neerkomt op de democratie, waarvan de essentiële kenmerken zijn: de eerbiediging van de menselijke persoon en de controle op de uitoefening van de macht.

Allereerst dient deze democratie in dienst van de vrije mens in onze landen geconsolideerd te worden, maar vervolgens ook in die landen, die een politieke associatie hebben met de Gemeenschap en voorbestemd zijn lid te worden – Griekenland en Turkije. Op de grondslag van de verdragen van Athene en Ankara heeft de Gemeenschap de plicht de beide regeringen te houden aan en te wijzen op de in deze verdragen aanvaarde democratische beginselen. Ernstige afwijkingen worden thans geconstateerd, die ons zorgelijk toeschijnen. De voorzitter van de Commissie heeft dezer dagen een initiatief genomen. Staat de Raad daarachter? In ieder geval heeft de Nederlandse Regering reeds in deze zin gereageerd en met deze reactie stemmen wij gaarne in. Wij zijn geen voorstanders van uitstoten uit het internationale verkeer, maar wij willen graag de kanalen en wegen openhouden om druk op deze regeringen uit te oefenen. Het lijkt mij van belang, dat de Raad zijn volle gewicht hier in de schaal legt. Hoe denkt onze Minister van Buitenlandse Zaken hierover?

Naast deze consolidatie van de democratie in eigen boezem, moet de Gemeenschap, te zelfer tijd, naar buiten handelend trouw blijven aan de in deze democratie verankerde vred-

Schuijt e.a.

zame opvattingen aangaande de noodzaak een menswaardige internationale samenleving op te bouwen waarin rechtvaardigheid en gerechtigheid armoede, angst, agressie en oorlog uitbannen.

De heer Nederhorst (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik van de Olympische hoogte waar de heer Schuijt ons aan het eind van zijn betoog heeft gebracht deze hoge vergadering weer even terugbreng tot de alledaagse werkelijkheid, moet ik constateren dat ik bij dit onderdeel van het beleidsdebat in de aangename positie verkeer, het EEG-beleid van het kabinet in verlerlei opzichten te kunnen ondersteunen.

Nu heeft het EEG-beleid in het verleden nooit aanleiding gegeven tot grote politieke meningsverschillen, maar op één punt bleef er een verschil in appreciatie tussen mijn fractie en het beleid, dat de voorganger van deze bewindsman in zijn lange loopbaan in EEG-verband heeft gevoerd, bestaan.

Zo sterk als de heer Luns was in het westers diplomatiek overleg, zo arm was zijn beleid aan eigen opvattingen. Ongetwijfeld waren eigen ideeën op zijn departement aanwezig maar zij kwamen er tijdens het beleid van de heer Luns eenvoudig niet uit.

Dat is thans anders geworden. De tijd van alleen maar kritisch volgen van wat anderen in Europees verband uitwerken en voorstellen is voorbij. We hebben nu een Staatssecretaris die van de Minister de ruimte krijgt eigen voorstellen te concretiseren en een eigen Nederlandse bijdrage voor de oplossing van de Europese vraagstukken te leveren.

In dit verband beoordelen wij het positief, dat voor het eerst sinds lange jaren nadat de voorganger van Minister Luns de heer Beyen met zijn positieve bijdrage tot de totstandkoming van de verdragen was voorafgegaan thans weer een Minister en een Staatssecretaris voor Europese zaken ter voorbereiding van de topconferentie met eigen plannen komen ten aanzien van een doeltreffende werkwijze van de huidige instellingen, teneinde zodoende de besprekingen in Parijs in de door ons gewenste zin maximaal te kunnen beïnvloeden. De Minister kan zich hierbij verzekerd weten van de steun van mijn fractie.

Mijnheer de Voorzitter: Er is reden om zich omtrent de verdere voortgang van de Europese samenwerking enige zorgen te maken. De uitbreiding van de gemeenschap is niet zuiver winst, zeker niet in de eerste tijd. Wij gaan een moeilijke tijd van overgang tegemoet zolang de nieuwe leden zich nog niet in de structuur van de bevoegdheden die het verdrag biedt zullen hebben ingepast. Voorkomen dient te worden, dat de uitbreiding van de gemeenschap leidt tot verwatering.

Indien wij een gemeenschap zouden hebben, die kerngezond was en waarin volstrekte eenstemmigheid zou bestaan, dat de bevoegdheden, die het verdrag aan Commissie, parlement en Raad verleent, naar letter en geest nauwgezet zouden worden uitgevoerd, zou er geen aanleiding tot zorg zijn. In die gelukkige omstandigheid verkeren wij echter niet. De besluitvorming in de gemeenschap is zwaar en log, niet omdat het verdrag dit zo voorschrijft, maar omdat de deelnemende regeringen dit zo willen om de lieve vrede te bewaren en de nationale belangen te ontzien. In dit verband baart de toenemende verambtelijking bij de besluitvorming zorgen.

Het instituut van permanente vertegenwoordigers, hoe nodig misschien ook voor het doen functioneren van de Raad van Ministers, heeft altijd op gespannen voet gestaan met het Verdrag en heeft thans ongezonde vormen aangenomen. De Raad van Ministers delegeert steeds meer bevoegdheden aan dit ambtelijk orgaan, vaak met voorbijgaan van de Commissie. Op ambtelijk niveau wordt de besluitvorming vooraf bekosttoofd, vaak zonder dat zij daarna de Raad van Ministers passeert. Er worden door de ambtenaren politieke compromissen gesloten allemaal activiteiten die in een gezonde democratie in een Ministerraad door politiek verantwoordelijke ministers geschieden.

Ik heb tot mijn genoegen mogen constateren, dat de zorgen die hierover al lang in kringen van het Europese Parlement bestaan, volledig gedeeld worden door de Staatssecretaris, getuige zijn interventie in het Europese Parlement van 16 maart jl.